

**Handvatten bij het
begeleiden
van nieuwkomers in
het basisonderwijs**

Inleiding.

Regelmatig komt er vanuit het reguliere basisonderwijs de vraag wat men kan doen met leerlingen die de Nederlandse taal (nog) niet machtig zijn, maar wel meedraaien in de groep; hoe kan ik als leerkracht deze leerling zo goed mogelijk begeleiden, ze het Nederlands leren terwijl er nog 28 leerlingen in de groep zitten, welke middelen en materialen kan ik inzetten, waar vind ik achtergrondinformatie over meertaligheid, etc.

In dit document vindt u informatie die gebruikt kan worden bij de opvang voor nieuwkomers in de school. Het is geschreven met als doel de school handvatten te bieden om een leerling die de Nederlandse taal niet of nauwelijks beheerst goed te kunnen begeleiden. We hopen dat dit document de ingewikkelde zoektocht naar het organiseren van onderwijs aan deze kinderen vereenvoudigd.

Binnen het onderwijsexpertisecentrum regio IJsselstein (OEC) zijn logopedisten cq. taalspecialisten aanwezig die ondersteuning kunnen bieden bij het arrangeren van adequaat taalonderwijs aan nieuwkomers. Zij kunnen samen met u de situatie rondom de leerling in kaart brengen en u adviseren over de begeleiding van deze leerling.

De redactie doet haar uiterste best om deze brochure zo actueel mogelijk te houden. Daarom wordt deze uitgave regelmatig geüpdatet. Voor meer informatie kunt u terecht op www.oec-regio-ijsselstein.nl.

Inhoudsopgave.

Inleiding	2
Inhoudsopgave	3
Aandachtspunten bij de intake	4
Bespreekpunten rondom de begeleiding	5
De eerste dagen	6
Beginsituatie vaststellen	8
Structuur in het dagritme	9
Activiteiten met nieuwkomers	10
Beschikbare materialen	12
Nederlands als tweede taal leren	17
De Nederlandse taal en het lezen stimuleren	18
Doelstellingen voor NT2 leerlingen	20
Stimuleren taalontwikkeling en ouderbetrokkenheid	21
Bronvermelding	22

Aandachtspunten bij de intake.

Tijdens de intake is het van belang informatie te verzamelen over de ontwikkeling van het kind, zijn achtergrond en gezinssituatie.

De achtergrond van de leerling *

- Naam en leeftijd van het kind.
- De moedertaal.
- Land, gebied en plaats van herkomst.
- Gezinssamenstelling.
- Religie.
- Gezondheid; zijn er medische problemen (geweest)? Allergieën?
- Zijn er bijzonderheden met betrekking tot geboorte en ontwikkeling in de eerste levensjaren? (spraaktaalontwikkeling, motoriek)
- Sinds wanneer in Nederland (scheiding ouders tijdens vlucht, vluchtroute, vluchtduur)?

Heeft de leerling onderwijs genoten? *

- Onderwijs in eigen taal? Hoelang? BO of SBO?
- Onderwijs in AZC.
- Zo ja, was er sprake van leerproblemen of leerde het kind gemiddeld tot goed?

Sociaal-emotioneel*

- Is de leerling angstig?
- Zijn er traumatische gebeurtenissen geweest die de leerling kunnen beperken?
- Heeft de leerling hulp nodig in het leggen van contact?

Contact met ouders*

- Als ouders geen Engels en Nederlands spreken is het goed naar de contactpersoon van het gezin en te vragen of deze persoon benaderd mag worden als tussenpersoon om te tolken. Ook kan er een telefonische tolk ingeschakeld worden via TvCN (088-255 52 22).
- Geef de ouders basisinformatie als schooltijden, vakantierooster, gymmomenten en overblijfmogelijkheden op papier mee. Laat hen de school zien en stel hen op hun gemak.

* Kijk voor meer aandachtspunten tijdens het intakegesprek op de site van Lowan en download het gelijknamige formulier.

Bespreekpunten rondom de begeleiding.

1. Wat kan er per leerjaar geboden worden aan deze leerling(en)?
  - Groep ½: Welk ontwikkelingsmateriaal is geschikt om in spelvorm de woordenschat ontwikkeling te stimuleren?
  - Groep 3: Welk materiaal is geschikt om snel tot alfabetisering te komen?
  - Groep 3 t/m 7: Kan de leerling op een bepaald vak instructie volgen in een andere groep?
  - Welke leerkracht is beschikbaar voor vaste instructiemomenten in de week?
  - Kan de leerling de instructie van een vak in een andere groep volgen?
2. Wie kan eventueel ingezet worden ter ondersteuning van de leerkracht:
  - Hulpmoeder.
  - Stagiaire.
  - Onderwijsassistent.
  - Vrijwilliger van stichting vluchtelingenwerk of de vrijwilligerscentrale.
  - Leerling met dezelfde moedertaal als maatje.
  - Oudere leerling als tutor.
  - Klasgenoten als maatje.
3. Ga na op welke momenten extra hulp te realiseren is.
4. Ga na welke leermiddelen kunnen worden ingezet.
5. Ga na welk lesmateriaal voor NT2 onderwijs ingezet kan worden.
6. Stem af wie het handelingsplan maakt en zorgt voor de bewaking hiervan.
7. Stem af op welke momenten de begeleiding geëvalueerd wordt.
8. Stem af wie het contact met de ouders onderhoudt.
  - Huisbezoek (verlaagt voor ouders de drempel naar school toe).
  - Is het nodig schoolinformatie te vertalen (bijvoorbeeld via google translate, www.vertalen.nu).
  - Is iemand die zowel het Nederlands als de moedertaal van ouders beheerst en bereid is om ouders te ondersteunen in de communicatie met school (iemand die kan tolken)? breng ouders met elkaar in contact.

De eerste dagen.

Algemeen.

De eerste tijd dat een leerling op school is, is een tijd van observatie. Als leerkracht investeer je tijd om de leerling te leren kennen. Je wilt dat de leerling zich prettig voelt in de klas. Geef de leerling bv. een eigen stoel, eigen tafel, hang de vlag van het land van herkomst op, hang een fotootje van de leerling op, zorg dat ouders zich ook welkom voelen in de klas en op school. Of geef de leerling een taak waar hij verantwoordelijk voor is: bijvoorbeeld schriften uitdelen, een plant in de klas water geven, de vis in het aquarium voeren, of het bord afvegen. Kortom: betrek de leerling bij de taken van de klas.

Nieuwkomers moeten eerst wennen aan onze taal. Dat vraagt tijd. Respecteer het feit dat veel nieuwkomers een '**stille periode**' doormaken waarin ze niets zeggen, maar wel veel oppikken. Deze periode kan soms een dag, maar soms ook maanden duren. Geef de leerlingen de tijd om door de 'stille periode' te geraken en probeer niets te forceren.

Klassikale activiteiten bij introductie van de nieuwe leerling.

- Leer de leerling zich voorstellen zoals in de Nederlandse cultuur gebruikelijk is. Een handdruk en de woorden: "Hallo, mijn naam is ...." "goedemorgen, ik ben...". Boodschappen zoals 'Hoi', 'Alsjeblieft', 'Deze brief moet je aan je ouders geven' moeten ze leren begrijpen.
- Geef de leerling een rondleiding door de school. De leerling kan zich voorstellen aan andere leerkrachten en weet onder andere zelfstandig het toilet te vinden.
- Ze moeten vertrouwd raken met praktische instructies tijdens de les ('Omcirkel het juiste antwoord.' 'Je moet de bal over de lijn gooien.').
- Ze moeten informatie uit teksten leren begrijpen, selecteren en soms de structuur ervan snappen; ze moeten in grote lijnen begrijpen wat de leerkracht en medeleerlingen zeggen over de onderwijshoud.
- Na een paar maanden moeten ze kunnen antwoorden op vragen en kunnen laten zien wat ze hebben geleerd. Ze moeten ook zelf vragen kunnen stellen, vertellen wat ze weten over een lesonderwerp, enzovoort.
- Laat de klas kennismaken met het thuisland van de leerling en eventueel het geloof van deze leerling. Op <https://www.samsam.net/godsdiensten> vind je informatie over verschillende geloven. Op de site www.schooltv.nl/beeldbank zijn filmpjes over het geloof en land van de leerling te vinden.
- Doe in het begin groepsvormende spelletjes waarbij weinig taal nodig is.

Activiteiten met maatje.

Een eerste doel is te zorgen dat het kind zich veilig voelt. Koppel de leerling aan een 'veilig' maatje, bv. een leerling die de moedertaal spreekt. Verbied de leerling niet om in de moedertaal te spreken. Zij kunnen gezamenlijk bijvoorbeeld onderstaande activiteiten doen:

- memorie en lotto spelletjes. Hiervoor twee keer de afbeelding bij de geïntroduceerde woorden kopiëren. Leer het maatje de woorden hardop te noemen met daarbij het lidwoord.
- Maak de lotto's en kwartetten moeilijker door het meervoud op de kaartjes te zetten: 1 tafel + 1 tafel (onderaan 1 kaartje: 2, onder het andere kaartje: tafels).
- Maak een kwartetspel van de geïntroduceerde woorden. Bijvoorbeeld door 4 keer dezelfde afbeelding op 4 kleuren te kopiëren. Leg eventueel een kaartje neer waarop staat: "mag ik van jou...".
- Voorlezen.
- Ontwikkelingsmateriaal van kleuters inzetten (oefenen van Nederlandse woorden voor kleuren, getallen etc.).

Eerste inschaling en methoden

vak	inschalen	materiaal
Rekenen	☐ Remelka/maatwerk instaptoets ☐ Tempo test rekenen ☐ Dle test rekenen ☐ Teije de Vos toetsen Dit zijn allen taalarme toetsen.	☐ Werken met materialen ☐ Remelka* ☐ Maatwerk ☐ Kwint ☐ Maatschrift Alles Telt? ☐ Maatwerk? ☐ Software ☐ Werkmap gecijferd bewustzijn?
Alfabetisering/lezen	☐ Letterkennistoets* ☐ DMT 1 als de kinderen geletterd zijn in een aan het Latijn verwante taal	☐ Veilig leren lezen ☐ Connect klanken en letters ☐ www.taalklas.nl (letterplankje) ☐ Letterschool app ☐ Werkwijze: Zo leer je kinderen lezen en spellen ☐ Werkmap fonemisch bewustzijn?
Schrijven	Naam (en zo mogelijk meer) laten opschrijven	☐ Schrijven in blokletters (letters aanbieden in de volgorde v/d leesmethode). ☐ Schoolmethode vastschrift
Nederlands	☐ TAK toets	☐ Digitale woordenschat software kleuterbouw? ☐ Horen, zien en schrijven ☐ Thematafel/verteltafel
	☐ Anamnese Meertaligheid	☐ Af te nemen door een logopedist.

Bij het afnemen van de letterkennistoets zal opvallen dat kinderen die kunnen lezen en schrijven in een aan het Latijn verwant schrift veel letters kennen en alleen uitspraakmoeilijkheden hebben. Deze leerlingen kennen meestal niet het verschil tussen lange- en korte klanken, daarbij zijn 2-tekenklanken onbekend. Het is dan zonde van de tijd hen aanvankelijk leesonderwijs vanaf kern 1 aan te bieden. Geef deze leerlingen het overzicht van de Nederlandse klanken verdeeld in de 4 categorieën: lange klanken, korte klanken, 2-tekenklanken en medeklinkers. Biedt de onbekende klanken aan en oefen de klank uitspraak.

Bij ongeletterde kinderen en kinderen die in een niet aan het Latijn gerelateerde taal opgroeien zullen alle letters met hun klanken specifiek geoefend moeten worden. Wees hierbij kritisch in het gebruik van de werkboekjes. Wat is het doel van de bladzijde? Durf over te slaan.

Op de site van Lowan zijn tevens formulieren te downloaden die helpen zicht te krijgen op het startniveau van de leerling;
<https://www.lowan.nl/primair-onderwijs/onderwijs/onderwijsorganisatie-2/beginsituatie/>.

Structuur in het dagritme.

Het programma van de leerling zal regelmatig afwijken van die van de rest van de klas. Het kan zowel de leerkracht als de leerling overzicht geven door de dagindeling visueel te maken. Bijvoorbeeld door geplastificeerde dagritmekaartjes met kneedgum in volgorde op tafel te plakken. In de midden- of bovenbouw kan het weekrooster van de groep worden aangevuld met de activiteiten voor de leerling per dag. Bijvoorbeeld 1 geplastificeerde kaart voor iedere dag van de week.

Activiteiten met nieuwkomers.

Welke gezamenlijke klassikale activiteiten zijn mogelijk?

- ★ Muziek-gym-handvaardigheid.
- ★ Rollenspel-hoorspel-toneelstukjes en bewegingsversjes/verhalen. Zinvol door de vaste tekst en beeldende handelingen.
- ★ Themagesprekken en liedjes: ondersteund door een woordweb, beeldend materiaal en bewegingen.
- ★ Denkgesprekken voeren met een klein groepje kinderen.

Welke activiteiten zijn met aanpassingen mogelijk?

- ★ hulp van een medeleerling.
- ★ voorbespreken van het onderwerp (bijv. met woordweb).
- ★ met ondersteuning van beeldend materiaal.
- ★ verwerking/vragen stellen op verschillende niveaus.

Welke individuele activiteiten zijn mogelijk?

- ★ De web-based versie van Horen, zien en schrijven. Systematisch, Nederlandse taal leren. Gratis proeflicentie voor 2 maanden mogelijk.
- ★ www.taalschool.nl.
- ★ Filmpjes bij prentenboeken: ww.schoolbordportaal.nl, www.wepboek.nl
- ★ Lotto en memory spellen met daarop de aangeboden woorden.
- ★ Schrijfschriften.
- ★ leesboekjes in de eigen taal of in twee talen.
- ★ Beeld- en letter kwartetten.
- ★ Platen en prentenboeken.
- ★ Letterdoos of letterstempels.
- ★ Beeldwoordenboek.
- ★ Educatieve spellen, puzzels.
- ★ Korte strip in stukjes geknipt weer op de goede volgorde leggen.
- ★ Themabak: plaatjes met woord erbij (door leerlingen geknipt uit tijdschriften), overschrijven in eigen 'beeldwoordenboek'.
- ★ Praatplaat als kleurplaat.
- ★ Constructiematerialen (knex, lego met voorbeelden).
- ★ Kleurplaten (liefst met aandacht voor woordenschat. Kleurplaten met thema de klas, de school, thuis, winkel etc.). Ook mandala's zijn geschikt.
- ★ Letters flitsen op de computer (schoolprogramma of op internet; www.meulebeekoostrum.nl: de signaalwoorden van VLL worden voorgelezen)
- ★ www.schoolbordportaal.nl kleuterportaal – prentenboeken. Ingesproken prentenboeken.

Hoe kan de motivatie van de leerling vergroot worden?

- Zorg dat de leerling zich veilig voelt.
- Zorg dat de leerling zo vlot mogelijk zelfredzaam is (denk aan functionele woordenschat).
- Laat de leerling met gevarieerd, niet te kinderachtig materiaal werken.
- Geef de leerling tijd om zich te formuleren (niet corrigeren, maar in goed Nederlands herhalen).
- Schenk positieve aandacht aan de moedertaal ("Hoe heet dat in jouw taal?").
- Gebruik visuele ondersteuning, zoals pictogrammen (sclera.be) om de Nederlandse taal in de klas te ondersteunen/verduidelijken.

Handige sites en apps

Website	Inhoud
NT2 algemeen	
www.lowan.nl	Landelijke organisatie voor onderwijs aan nieuwkomers, heeft ook een databank met allerlei lesmaterialen.
nt2taalmenu.nl	Nederlandse taal leren; woorden leren, lezen, spelling
http://www.meertalig.nl/	Betrouwbare, heldere informatie: de "basics" van meertalig opvoeden.
jekanmewat.nl	Nederlandse taal leren; woorden leren, lezen, spelling
oefenen.nl (gratis w.w. aanmaken)	o.a. filmpjes integratie
nationalebeeldbank.nl	Korte instructiefilmpjes bij woorden
googletranslate.nl	Zelfstandiger werk maken
tellme.nl	Onder 'land' informatie land van herkomst
augeo.nl/vluchtelingenkinderen.nl	Gratis online cursus voor de leerkracht
Facebookgroep: Nieuwkomers in de klas (kun je je aanmelden)	Hier worden ervaringen gedeeld, een plek om vragen te kunnen stellen, etc.
http://www.taalbeginthuis.nl/	In ongeveer 20 talen oefeningen/informatie m.b.t. praten, lezen, schrijven, spelen, zingen en kijken
https://www.ethnologue.com/	Website waarop alle talen van de wereld te vinden zijn en in welke landen deze talen gesproken worden.
https://www.nt2.nl/nl/	Website van een uitgeverij met materialen en informatie over NT2.
Taalklas.nl	Nederlandse woorden en zinnen oefenen op internet d.m.v. filmpjes, wel eerst gratis registreren.
woordenschat	
www.watenhoe-nt2.nl	Informatieve website van Josee Coenen
App: muiswerkwoordenboek	Opzoeken woordbetekenis
Taalplek.nl	Woordenschat mkm woorden
App: Tag to tap	Woordbetekenissen oefenen middels foto
Grammatica	
https://zichtbaarnederlands.nl/zn/	Legt de Nederlandse taal, met name de grammatica, op een visuele manier uit. Bovenbouw of met begeleiding.
Rekenen	
App: tafels/multiply time	Tafels automatiseren
Geletterdheid/lezen	
app: letterschool (betaald)	Inslijpen letter (schrijven/uitspraak)
Zoem, VLL (licentie)	
www.wepboek.nl	Animatie bij prentenboeken met vragen
www.bloon.nl	Spelling
http://www.rianvisser.nl/downloads/FiepAlfabet.pdf	Pictogrammen Fiep Westendorp alfabet

Materialen die in te zetten zijn bij begeleiding van nieuwkomers.

Materiaal	Inhoud
Mondeling Nederlands Nieuw https://mijn.cedgroep.nl/artikel/551/mondeling-nederlands.html	Mondeling Nederlands biedt een compleet jaarprogramma voor nieuwkomers van 6 t/m 11 jaar en bevat nieuwe verhalen, betekenisvolle activiteiten en afwisselende werkvormen. Leuk en leerzaam!
Boek: Zien is snappen https://www.bol.com/nl/p/zien-is-snappen/9200000016778687/	U ziet en u leest hoe u met eenvoudige middelen allerlei Nederlandse taalverschijnselen kunt onderwijzen zoals de lidwoorden een, de en het, zinnen, aanwijzende voornaamwoorden, samenstellingen, verbuigingen en vervoegingen, de verschillende er's (plaats-er, tel-er), klanken en letters.
Boek: Woorden in prenten https://www.bol.com/nl/p/woorden-in-prenten-cd-rom-en-cd/9200000016778581/?bltg=itm_event%3Dclick%26mmt_id%3D08019df71150c479%26pg_nm%3Dpdp%26slt_id%3Dprd_reco%26slt_nm%3Dproduct_recommendations%26slt_pos%3DC1%26slt_owner%3Dccs%26itm_type%3Dproduct%26itm_lp%3D2%26itm_id%3D9200000016778581%26itm_role%3Din	U laat anderstalige en taalzwakke kinderen genieten van prentenboeken. De kinderen breiden hun woordenschat uit met 750 tot 800 woorden, op een prettige en natuurlijke manier.
Boek: De bovenkamer https://www.bol.com/nl/p/de-bovenkamer-opzoekboek/9200000049085119/?bltg=itm_event%3Dclick%26mmt_id%3D08019df71150c479%26pg_nm%3Dpdp%26slt_id%3Dprd_reco%26slt_nm%3Dproduct_recommendations%26slt_pos%3DC1%26slt_owner%3Dccs%26itm_type%3Dproduct%26itm_lp%3D5%26itm_id%3D9200000049085119%26itm_role%3Din	De bovenkamer is een opzoekboek kleurengrammatica van het Nederlands voor leerlingen van ca. 8 t/m 15 jaar. Hierbij gaat het om zinsbouw, redekundig en taalkundig ontleden, de of het-woorden en de fonetiek, de klankleer.
Methode: Logo 3000	Met LOGO 3000 hebben leerkrachten een instrument in handen om flexibel, binnen de bestaande thema's kinderen veel extra woorden aan te bieden. Aansluitend bij de natuurlijke taalverwerving.
Methode: Horen, zien en schrijven https://www.educatheek.nl/Horen,-Zien-en-Schrijven_235024.html	Horen, Zien en Schrijven is hét NT2-startprogramma voor kinderen die nog geen Nederlands spreken. Het is een schriftelijk NT2-programma, waarin de taal die eerst mondeling is aangeboden, door leerlingen grotendeels zelfstandig kan worden verwerkt. Het programma is geschikt voor leerlingen van 6 tot 12 jaar.
Klein beginnen https://mijn.cedgroep.nl/artikel/564/klein-beginnen.html	Klein beginnen zit boordevol lesideeën en voorstellen voor activiteiten die u in de groep kunt uitvoeren.

<p>Lezen over grenzen heen https://mijn.cedgroep.nl/artikel/397/lezen-over-grenzen-heen.html</p>	<p>Als nieuwkomers in het Nederlands leren lezen en schrijven, is het belangrijk om te weten of zij in hun eigen taal gealfabetiseerd zijn. Met Lezen over grenzen heen kunt u dat toetsen. Het materiaal is geschikt voor nieuwkomers vanaf zes jaar.</p>
<p>Schooltaal https://mijn.cedgroep.nl/artikel/328/prisma-schooltaal-handleiding.html</p>	<p>Schooltaal traint specifieke schoolse taalvaardigheden. Het programma bestaat uit lessen begrijpend luisteren en begrijpend lezen. Ook woordenschatuitbreiding neemt een belangrijke plaats in.</p>
<p>Boekenpakket voor Nieuwkomers-Schoolsupport https://www.schoolsupport.nl/Boekenpakket+nieuwkomers+in+Nederl and?utm_source=nb08022018&utm_medium=email&utm_campaign=W06+NT2</p>	<p>Het pakket bevat boeken over allerlei alledaagse onderwerpen, begeleid door beeld, met grote letters en eenvoudig taalgebruik. De combinatie van tekst en beeld helpt elke nieuwkomer bij zijn nederlandse taalontwikkeling. De informatieve boeken zijn bedoeld voor het jonge en het oudere kind, maar zijn ook goed in te zetten voor volwassenen die zich de Nederlandse taal en cultuur eigen willen maken.</p>
<p>Woorden spreken; trainingsprogramma voor voornaamwoorden https://www.schoolsupport.nl/Basisonderwijs/Thema_s/Remedieren/Taal/Woorden+Spreken/?utm_source=nb08022018&utm_medium=email&utm_campaign=W06+NT2</p>	<p>De methodische aanpak <i>Woorden Spreken</i> van ervaringsdeskundige Trudy van Schaik-'t Hart (logopediste) is een origineel en effectief middel voor het juiste gebruik van voornaamwoorden. Bovendien kunt u hiermee op een aansprekende manier kinderen met dit taalonderdeel laten oefenen.</p>
<p>Fiep in 100 woorden https://www.libris.nl/roodbeen/boek/?authortitle=fiep-westendorp-gioia-smid/fiep-in-100-woorden--9789045120294</p>	<p>Een kijkboek met 100 schitterende illustraties, 100 kleurrijke en verrassende details, en 100 woorden in het Nederlands, Engels, Turks en Arabisch.</p>
<p>Haan, Kip en Hoen een koffer vol leesplezier Rian Visser https://www.libris.nl/roodbeen/boek/?authortitle=visser-r-/haan-kip-en-hoen-9789025747855</p>	<p>Door de drie verschillende leesniveaus is dit koffertje de ideale start voor beginnende lezertjes. Hun zelfvertrouwen zal een enorme oppepper krijgen als blijkt dat ze al na een paar weken een hele serie kunnen lezen. En in het meegeleverde oefen/boekje kunnen ze ook meteen oefenen met schrijven.</p>
<p>Kinderboeken in verschillende talen https://docplayer.nl/15365341-Kind erboeken-in-verschillende-talen.html</p>	<p>De lijst bevat boeken in achtereenvolgens de talen Arabisch, Berbers, Chinees, Frans, Hindi, Papiamentu, Spaans, Somalisch en Turks. Sommige boeken zijn geheel in de genoemde taal, andere zijn tweetalig in de zin van Nederlands of Engels en de andere taal. Ten slotte is er nog een lijst met 'multiculturele' kinderboekjes in het Nederlands, en een lijstje met boeken die in véél talen beschikbaar zijn.</p>
<p>Nik-Nak boekjes https://nik-nak.eu/</p>	<p>een reeks tweetalige prentenboeken in zeer veel verschillende talen.</p>

<p>Boeken voor peuters en kleuters uitgegeven door het NJI</p> <p>http://www.extern.nl/kinderboeken/index.php</p>	<p>kinderboeken in verschillende versies: Nederlands, Duits, Turks, Arabisch en Papiamentto.</p>
<p>Tweetalige kinderboeken</p> <p>https://www.milet.com/</p> <p>https://www.little-linguist.co.uk/</p>	<p>Kinderboeken steeds in combinatie met het Engels.</p>
<p>Zichtbaar Nederlands</p> <p>https://zichtbaarnederlands.nl/zn/</p>	<p>Zichtbaar Nederlands legt de Nederlandse taal, met name de grammatica, op een visuele manier uit. Men geeft duidelijke grammaticaregels die je in de dagelijkse taal kan gebruiken op een manier die makkelijk is om te onthouden.</p>
<p>NT2, praat mee!</p> <p>(verschijnt mei 2019!)</p> <p>https://www.schoolsupport.nl/NT2+praat+mee!</p>	<p><i>NT2, praat mee!</i> kan door zij-instromers in gewone basisschoolgroepen en in taalklassen gebruikt worden om zelfstandig te leren. De leerlingen kunnen met een 'sprekende' pen gebruik maken van een koptelefoon. Gunstig voor zij-instromers die (nog) niet aan het gewone onderwijs kunnen deelnemen. De leerlingen leren in hun eigen tempo en herhalen zoveel als ze willen.</p>
<p>CD: Kijkje hier, kijkje daar</p> <p>https://www.graviant.nl/kijkje-hier-kijkje-daar.html</p>	<p>Woordenschat programma</p>
<p>Lezen leer je overal</p> <p>https://www.lowan.nl/lesmateriaal/lezen-doe-je-overal-po/</p>	<p>Aanvankelijk lezen materiaal bovenbouw</p>
<p>TOP</p> <p>https://www.k2-publisher.nl/pnl/top-taalontwikkelingsprogramma.html</p>	<p>Taalontwikkelingsprogramma voor kinderen met een taalachterstand, NT2 en voor kinderen met Auditieve verwerkingsproblemen. Biedt in verschillende thema's mogelijkheden om de taal uit te breiden.</p>
<p>Toolkit NT2</p>	<p>Een leskist voor NT2 kinderen in groep 1 en 2 die bestaat uit leermiddelen op het gebied van mondelinge taal, woordenschat/lezen, diagnostisch materiaal en een gebruikswijzer. Ook bevat de Toolkit een informatie over de diagnostische leermiddelen en een reader met achtergrondinformatie over Nederlands leren in de Nederlandse klas). Je kunt de Toolkit 10 lesweken gebruiken en krijgt daarbij een adviseringsgesprek.</p>

Vakliteratuur:

<p>Meertalige ontwikkeling</p> <p>https://www.bol.com/nl/p/meertalige-ontwikkeling/1001004007241434/</p>	
<p>Een nieuwkomer in je groep</p> <p>https://mijn.cedgroep.nl/artikel/878/een-nieuwkomer-in-je-groep.html</p>	
<p>Met woorden in de weer</p> <p>https://www.bol.com/nl/f/met-woorden-in-de-weer/30086682/</p>	
<p>Op woordenjacht</p> <p>https://www.bol.com/nl/s/algemeen/zoekresultaten/Ntt/op%2Bwoordenjacht/N/0/Nty/1/search/true/searchType/qck/default/SearchContext/media_all/sc/media_all/index.html</p>	
<p>Geen Paniek</p> <p>https://books.google.nl/books/about/Geen_pANiek.html?id=ICNCAwAAQBAJ&printsec=frontcover&source=kp_read_button&edir_esc=y#v=onepage&q&f=false</p>	

Nederlands als tweede taal leren.

- Leerlingen leren van taalvaardige leeftijdgenootjes.
- Stel in het begin vragen waar ja en nee op geantwoord kan worden of waarbij het antwoord aangewezen kan worden. Verlang later een woord als antwoord, daarna open vragen.
- Geef feedback door de zin goed te herhalen. Nooit door te corrigeren.
- Na dagelijks algemene taalvaardigheid (DAT) komt cognitieve academische taalvaardigheid (CAT).
- Lezen is van groot belang om CAT te vergroten: ouders stimuleren. Schakel indien mogelijk hierbij de 'voorleesexpres' in.

Belangrijke algemene regels op een rij:

- Gun de leerling eerst een stille periode.
- Koppel zoveel mogelijk taal aan handelen.
- Zorg dat het taalaanbod net iets hoger ligt dan het niveau van de taalleerder.
- Zorg voor DAT (functionele communicatie).
- Zorg voor veel communicatiemogelijkheden en taalverwervings-situaties.
- Jonge kinderen pikken vaak zelf grammaticale regels op. Bij oudere kinderen zuinig regels aanbieden om spreekangst te voorkomen.
- Start met receptieve oefeningen: iets aanwijzen, op volgorde leggen, uitbeelden, beluisteren, nazeggen. Daarna pas productieve oefeningen.
- Om de woordenschat achterstand in te halen moeten er 25 woorden meer dan gemiddeld per week actief aangeleerd worden.
- Extra oefening in zinsbouw en woordvorming zijn belangrijk.
- Oefen systematisch luisteren, spreken, lezen en schrijven. In reguliere methoden komen de eerste twee minder aan bod.
- Werk met luisteractiviteiten om zo meer interactie te realiseren.
- Werk dagelijks systematisch aan de taalontwikkeling gedurende de gehele basisschoolperiode.
- Hou taalvorderingen bij met bijvoorbeeld de TAK.
- Maak gebruik van een NT2 methode.
- Let op het actief aanleren van voegwoorden, verwijs- en verbindingswoorden.

Verzamel thematisch foto's van thuis en op school.

Biedt de foto's aan met het begrip en het lidwoord. Als dat mogelijk is kun je werken met een vertaling vanuit de taal die het kind spreekt (vertaal-app). Volg de methodiek voor het aanbieden van de lidwoorden uit Zien Is Snappen, 'het' woorden krijgen een rode stip. De onderwerpen die aangeboden worden sluiten aan bij de belevingswereld van het kind. Denk bijv. aan foto's van de school, de eigen tafel, de stoel etc. Biedt de woorden aan mét lidwoord en gebruik de woorden ook in zinnen. Werk thematisch, dat geeft een kind houvast.

Verzamel de foto's in een map die mee naar huis kan.

De Nederlandse taal en het lezen stimuleren.

5 minuten spelletjes:

- Rijnwoorden bedenken.
- Woorden met eenzelfde klank bedenken (on-, -lijk, -eer).
- Samenstellingen bij een grondwoord bedenken: tafel-poot, -blad, -kleed...
- Woorden met een gemeenschappelijke eigenschap bedenken: heel groot, met wielen..
- Tegenstellingen bedenken: jong/oud, groot/klein.
- Woordweb maken.
- Synoniemen bedenken: eten/voeden/vreten/schrokken.
- Woordketting maken: laatste letter is de eerste letter van het volgende woord. Op een hoger niveau op thema.
- Zinnen bedenken bij een verbindingswoord: want, omdat...
- Twee woordvelden maken bij een woord met twee betekenissen: bank
- Leg voorwerpen op een rij. Bespreek ze en speel daarna het 'Kim' spel. De leerlingen raden welk voorwerp is weggenomen.
- Voer de opdracht uit: "raak de vensterbank aan", "wijs naar het plafond", "ga achter je stoel staan"....

Alfabetiseren:

Aanleren van klank-teken koppeling om zo tot lezen te komen. Als ondersteuning bij het spellen is het goed om letters te categoriseren bij het aanbieden: medeklinkers, tweetekensklanken, lange- en korte klanken. Door deze categorieën visueel te maken ontstaat overzicht. Zowel de nieuwe versie van 'Veilig leren lezen' als de map 'Zo leer je kinderen lezen en spellen' van Josee Schrave gebruikt dit principe. Ook visualiseren van letters met klankgebaren geeft de leerlingen ondersteuning.

Methoden:

- Eigen leesmethode groep 3 (nadeel: door de minimale woordenschat is het moeilijk om de werkboeken zelfstandig te maken)
- Connect klanken en letters

Vaak is het uitspreken Nederlandse klanken moeilijk voor NT2 leerlingen. Besteed aandacht aan de uitspraak van klanken. Bijvoorbeeld door middel van spiegel oefeningen. Op de site taalklas (letterplankje) wordt aandacht besteed aan klankuitspraak.

Extra werkvormen voor het oefenen met letters:

- Maak de letterkennis visueel d.m.v. een lettergroeiboekje (Connect) of letterblad.
- Maak gebruik van een letterlijn. Het is overzichtelijk als medeklinkers, korte klinkers, lange klinkers en twee teken klanken in aparte kleuren zijn gedrukt om overzicht te bieden.
- **Ello letters.** Deze letters op A4 formaat worden gebruikt als motorische verkenning van de letter door de letter met de vinger te volgen. De letter kan

ook als stoplichtletter gebruikt worden. Kleur de rondjes in de letters groen, oranje (1 stip) en rood (2 stippen). De leerling kan de letter schrijven door van groen, via oranje naar rood te schrijven. Zo wordt de schrijfrichting van de letter geoefend.

- **Flitsen**

- Flitsen van letterkaartjes op tijd.
- Met stoplicht: Letters die vlot en goed gelezen worden kunnen op het groene licht van het stoplicht geplaatst worden. Goed maar met verbeteren of denkpaauze op oranje, letters die niet lukken op rood. De rode (en oranje) stapel kan extra geoefend worden.
- Klassikaal op digibord of individueel op de computer.

- **Memory met letters.** Flitskaartjes 2x afdrukken.

- **Hebbes.** Een spel uit de methode Connect. De letterkaartjes worden drie keer gekopieerd. De kaartjes worden verdeeld over 2 spelers. Iedere speler legt om de beurt een kaartje op de stapel in het midden en benoemt daarbij de letter. Als de te oefenen letter wordt neergelegd proberen de spelers als eerste hun hand op de stapel te leggen en "hebbes" te roepen. De winnaar mag de hele stapel houden. De speler die geen kaartjes meer heeft is de verliezer.

- **Letter dictee:** Gooi een bal naar de kinderen. Noem daarbij een letter. De kinderen noemen na het vangen de categorie van de letter en werpen de bal terug naar de leerling.

Leesstrategie oefeningen:

- Kijk goed naar titel, plaatjes en kopjes.
- Welke opdracht volgt na de tekst.
- Waarom is de tekst geschreven.
- Lees de tekst nu goed door, let niet te veel op woorden die je niet kent. Volg de grote lijnen.
- Weet je het antwoord niet? Kijk naar de context. Probeer te raden door het woord te ontrafelen. (zie je een bekend stukje in het woord?).
- Probeer de belangrijke stukjes samen te vatten. Schrijf dit op.

Doelstellingen voor NT2 leerlingen.

De doelen hieronder kunnen handvatten bieden bij het maken van een passend handelingsplan.

Algemeen doel: Taalachterstanden verminderen.

- Redzaamheid in het Nederlands vergroten.
- Plezier in leren vergroten.
- Zelfstandigheid vergroten.
- Gevoel van veiligheid vergroten.
- Algemene leerachterstanden verminderen.
- Motivatie verhogen.

Doelen in NT2-methoden.

Mondeling Nederlands Nieuw.

Algemeen doel: Het stimuleren van de beginnende mondelinge taalvaardigheid van nieuwkomers: verwerven van hoogfrequente basiswoorden en het stimuleren van de (beginnende) mondelinge interactie tussen de leerling en de leerkracht en tussen de leerlingen onderling. Specifieke doelen:

- Stimuleren van het mondeling uiten in het Nederlands.
- Kennen van een aantal basale en schoolse taalfuncties als begroeten, bedanken en een mening geven.
- Opbouwen van een woordenschat van ongeveer 2000 Nederlandse woorden.
- Verstaan van Nederlandse klanken en deze kunnen uitspreken.
- Voldoende scores op de woordenschattoets van de methode.

Horen, zien en schrijven webbased.

Algemeen doel: Ondersteunen van de verwerving van mondelinge taalvaardigheid. Specifieke doelen:

- Maken van samengestelde woorden, meervoudsvormen, vergrotende trap, verkleinwoorden etc.
- Gebruiken van werkwoordsvormen, in de tegenwoordige tijd, verleden tijd en als voltooid deelwoord.
- Kennis maken met verwijzwoorden, voegwoorden, vragende zinnen, volgorde in zinnen, etc.

Ondersteunen van de verwerving van mondelinge taalvaardigheid.

- Vergroten van de woordenschat.
- Maken van samengestelde woorden, meervoudsvormen, vergrotende trap, verkleinwoorden etc.
- Gebruiken van werkwoordsvormen, in de tegenwoordige tijd, verleden tijd en als voltooid deelwoord.
- Kennis maken met verwijzwoorden, voegwoorden, vragende zinnen, volgorde in zinnen etc.

Stimuleren taalontwikkeling en ouderbetrokkenheid.

Het goed ontwikkelen van de Nederlandse taal heeft beduidend meer kans van slagen als de leerling naast school ook andere Nederlandstalige contacten heeft.

- Stimuleer ouders het kind lid te maken van een (sport) vereniging.
- Het gezin kan gebruik maken van de Voorlees express waarbij vrijwilligers thuis komen lezen en ouders stimuleren te lezen.
- Help leerlingen aan een lidmaatschap bij de bibliotheek.
- Kinderen van arbeidersmigranten zijn na schooltijd vaak erg op zichzelf aangewezen. Is buitenschoolse opvang een mogelijkheid?

Vraag ouders hun kinderen te stimuleren schooltelevisie en/of klokhuis/jeugdjournaal te kijken om de Nederlandse woordenschat te vergroten. Laat ouders zelf in hun moedertaal met het kind communiceren en voorlezen. De mate waarin leerlingen hun moedertaal beheersen heeft duidelijk een verband met het aanleren van een tweede taal.

Adviezen aan ouders

- Laat het kind Nederlandse t.v. programma's kijken;
Onderbouw: Sesamstraat, Klokhuis, KRO's kindertijd, Zandkasteel
Bovenbouw: Jeugdjournaal, programma's van Zapp
- Laat het kind Nederlandse boekjes verkennen (digitaal, luisterboek).
- In de bibliotheek zijn veel boeken te vinden op CD. Veel kinderboeken zijn digitaal te vinden – Google de titel en er verschijnen sites waar het boek te vinden is.
- Spelen met Nederlandse kinderen is belangrijk!
- Indien ouders de moedertaal willen behouden is het belangrijk om het kind tweetalig op te voeden.
- Google kinderboeken in verschillende talen: een lijst met kinderboeken in diverse talen komt tevoorschijn.

Bronvermelding:

- Document: Eerste opvang voor nieuwkomers in het Basisonderwijs, handvatten bij het begeleiden van instromende NT2-leerlingen, gemeente West-Friesland.
- Website: www.lowan.nl
- Brochure Eerste Hulp bij Anderstalige Nieuwkomers, brochure voor het lager onderwijs, CTenO (Centrum voor Taal en Nt2 Onderwijs), november 2016.
- Document: NT2-leerlingen in het samenwerkingsverband (2015), samenwerkingsverband Westland.
- Hulpwaaier TOS, Kentalis.
- Kijk op de tweede-taal praktijk, een praktisch handboek voor de tweede-taalverwerving in het basisonderwijs, auteur: Willy van Elsäcker.